

A MISZK Környezetvédelmi Természetvédelmi Vízügyi Szakmai Tagozat

4/2017. MISZK KTV számú ajánlása

a nem lakás célú létesítmények, helyiségek környezeti zavarásmentes működési feltételeinek vizsgálatához, különös tekintettel a panaszra indult eljárásoknál az érintett önkormányzati szakhatóságok együttműködésére

A Magyar Igazságügyi Szakértői Kamara Környezetvédelmi Természetvédelmi Vízügyi Szakmai Tagozat ajánlásai – a gyakorlati igazságügyi szakértői munka tapasztalatainak felhasználásával – a szakmai szempontból egységes igazságügyi szakértői szemléletet hivatottak elősegíteni. Az ajánlások elsősorban a szakértői vizsgálati módszerekkel, a vizsgálati eredmények minősítésével kapcsolatos eljárásokra vonatkoznak. Céljuk az érvényben lévő szakmai szabályozás esetleges fogyatékoságaiból fakadó eltérő tartalmú szakmai értékelések és döntések okozta bizonytalanság megszüntetése, valamint a szakértői munkát érintő jogszabályi háttér módosítására vonatkozó javaslatok megfogalmazása.

Ajánlás

A környezeti állapot minőségének érzékelt romlása miatt – lakossági panaszra – indult eljárásnál a polgármesteri hivatalok szakhatóságainak összehangolt, koordinált vizsgálata indokolt. A környezeti hatások miatt indult panasz elsősorban építési, környezetvédelmi, birtokvédelmi, szabálysértési hatósági vizsgálatok elvégzését igényli.

A lakófunkciótól eltérő tevékenységek, létesítmények környezeti zavaró hatása miatt – lakossági panaszra – indult eljárásoknál a panasz kivizsgálása szempontjából annak a hatóságnak (általában az ipari, kereskedelmi, vállalkozói) szervnek legyen meghatározó (összehangoló) szerepe, amelyik az üzemeltetés, a működés, illetőleg annak korlátozása szempontjából hatáskörrel rendelkezik. Szakértői tapasztalat alapján megállapítható, hogy valamennyi lakossági panasz általában egyedi elbírálást igényel.

A tényfeltárás első lépése a létesítmény, vagy tevékenység környezeti zavarásmentes működése feltételeinek ellenőrzése, ennek során vizsgálni kell, hogy megvalósult-e valamennyi – egyéb jogszabályokban rögzített – feltétel. Azokban az esetekben, amikor az előírt feltételek csak szakértői közreműködéssel igazolhatók, akkor a szükséges dokumentumoknak (szakvélemény, vizsgálati jegyzőkönyv, tanúsítás, stb.) az üzemeltetőnél rendelkezésre kell állniuk, illetőleg azok pótlásáról, pótoltatásáról gondoskodni kell.

A vizsgálat első lépése, hogy a telep-, vagy működési engedély szempontjából illetékes szakhatóság ellenőrzi a környezeti zavarásmentes működést igazoló (az ajánlásban felsorolt) engedélyeket, dokumentumokat. Abban az esetben, ha ezek nem, vagy nem teljes körűen állnak az üzemeltető rendelkezésére, akkor felszólítja azok pótlására. Ezt követően, a panasz jellege és a rendelkezésre álló dokumentumok alapján a koordináló szakhatóság eldönti, hogy a teljes körű tényfeltáráshoz rajta kívül mely hatóságok bevonása indokolt: az építési hatóság feladata – többek között – annak vizsgálata, hogy az adott építési övezetre előírt, továbbá a parkolás rendjére, a helyiséget határoló falszerkezetekre (válaszfal, földem léghang-, és lépéshangszigetelése) vonatkozó követelmények teljesülnek-e. A környezetvédelmi hatóság feladata – többek között – annak vizsgálata, hogy a határérték alapján minősíthető zajforrások és tevékenységek zajkibocsátási határérték megállapítására és betartására, a zajbírság megállapítására, a légszennyező technológia, illetőleg pontforrás szennyezőanyag kibocsátására vonatkozó követelmények teljesülnek-e. A birtokvédelmi, szabálysértési hatóság feladata – többek között – annak vizsgálata, hogy az egészségügyi határérték alapján nem minősíthető zaj- és bűz (magánszemélyek háztartási igényeit kielégítő tevékenységek, nem reprodukálható hatások, vendégforgalom, stb.) zavaró

jellegének indokoltságára, a csendháborításra vonatkozó szomszédjogi, birtokvédelmi követelmények teljesülnek-e.

(Megjegyzés: Egy birtokvédelmi szempontú vizsgálatnál nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy egy adott berendezés, tevékenység által keltett és méréssel minősíthető környezeti hatás (pld. zaj) még abban az esetben is lehet zavaró, szomszédjogi, birtokvédelmi szempontból aggályos, ha a forrás egyébként a környezetvédelmi jogszabályok alá tartozik és megfelel az azokban előírt határértékeknek.)

Indoklás az ajánláshoz

A különböző engedélyezési eljárások rendjére vonatkozó jogszabályok az utóbbi három évben jelentős mértékben módosultak. Ennek következtében egy sor, korábban engedélyezési eljárás kötelezett ipari, kereskedelmi tevékenység csupán bejelentésre kötelezett lett. Szinte törvényszerű, hogy az ilyen módon folytatott tevékenységek működési hiányosságai miatti esetleges zavaró hatások a tényleges működés során, a környezetben élők panaszbejelentése alapján kerül felszínre. A panasz kivizsgálása ebben az esetben összetett feladat, a jogalkalmazói gyakorlatban többek között előtérbe kerültek a környezeti állapot minőségének romlása miatti birtokvédelmi, szabálysértési jellegű eljárások. A tapasztalat szerint a panaszbejelentésekben, a birtokvédelmi eljárásokban döntő mértékben azok a környezeti jellemzők érintettek, amelyek esetében a zavarás mértéke emberi (szubjektív) tényezőktől is függ. A lakóhelyi környezetben a lakossági panaszok döntő többsége a zavaró zajokra és a bűzre vonatkoznak, ezért jelen ajánlás ezzel a két környezeti jellemzővel foglalkozik.

Mindkettő közös vonása, hogy erősen függ az emberi (szubjektív) tényezőktől és hogy az egészségre gyakorolt hatás jellemzően áttételes és csak bizonyos idő elteltével mutatható ki. A lakások rendeltetésszerű használatát korlátozó, a környezetből érkező egyes hatások miatti panasz – természetéből adódóan, az egyes önkormányzatok szervezeti, működési szabályzataihoz igazodóan – általában több szakhatóságot is érinthet. Ezek jellemzően a vállalkozási, a szabálysértési, az építési és a környezetvédelmi feladatokat ellátó szakhatóságok.

Fentiekkel is összefüggésben az egyes panaszok vizsgálatánál sok esetben tapasztalható jogalkalmazói bizonytalanság abban a vonatkozásban, hogy mely hatóság hatáskörébe tartozik az adott zajpanasz érdemi vizsgálata, különös tekintettel akkor, amikor a panasz maga is sokrétű (például áthallás miatt építészeti, a parkolás miatt szomszédjogi, a szabadtéri tevékenység miatt birtokvédelmi, a csendháborítás miatt birtokvédelmi, szabálysértési, stb.).

Egy-egy panasz érdemi vizsgálata tehát több szakhatóságot is érint. Ebben az esetben célszerű, hogy a teljes körű tényfeltárás összehangolt módon történjen. Az ajánlás jellemzően a már meglévő – engedéllyel rendelkező –, vagy az új engedélyezési jogszabályok szerint csupán bejelentés kötelezett vállalkozási tevékenységekhez kapcsolódik. Az ajánlás az önkormányzatok hatáskörébe tartozó, összehangolt döntésekhez kíván szakmai segítséget adni.

Egészségügyi hatások

A környezeti zaj és bűz hatása az emberre:

Jelen állásfoglalás nem foglalkozik a halláskárosító szintet meghaladó, vagyis halláskárosodást okozó zajokkal és nem foglalkozik a légszennyezettségi határértéket meghaladó szennyezőkkel. Mindkét jellemzőnél azokat a sajátosságokat emeljük ki, amelyek stressz tényezőként is értelmezhetők.

A környezeti stressz szervezetre gyakorolt befolyásának kutatásában a 1960-as évek végétől előkelő helyet foglal el a kontrollálhatatlan és bejósolhatatlan külső (környezeti) hatások (zaj, bűz, stb.) élettani és pszichológiai hatásának vizsgálata. Ma már klasszikus tanulmányok igazolják, hogy a környezeti stressz rendszerszemléletben érthető meg. Erős kapcsolat

mutatkozik a fizikai, az élettani és a pszichológiai szintek között. Az ingerek általában úgy vesznek bennünket körül, hogy nem tudatosulnak, ám az emberi működést gyakorlatilag minden szinten, beleértve a fiziológiai működéseket, a motivációt, az érzelmeket, a viselkedést, a gondolkodást és társas interakciók szintjét is, meghatározzák.

Az említett környezeti hatások legfontosabb környezetpszichológiai vonatkozású jellemzői:

Észlelhetőek, azaz meghaladják az észlelési küszöb szintjét és nem szubjektívak abban az értelemben, hogy függetlenek a hatásnak kitett személyek lélektani interpretációjától, észlelésük fizikai jellemzőiktől és a személy pszichológiai jellemzőitől kölcsönhatásban függ.

Krónikus jellegűek, azaz a környezet olyan jellemzői, amelyek állandóan jelen vannak, időben változó intenzitásúak, vagy olyan gyakorisággal és rendszerességgel jelennek meg, amelyek miatt állandónak tekinthetők

Negatív színezetűek, azaz kényszer-élmény, irritáció, akadályozottság, nemkívánatos jelleg, kellemetlenség-kényelmetlenség, frusztráció jelentkezik.

Sűrűtettség-élmény hiány és makacs jellegűek, vagyis nem váltják ki az azonnali károsodás élményét, és emiatt az a készlettség sem váltódik ki feltétlenül, csak inkább késéssel, hogy azonnal közbe kell lépni.

Nem kontrollálható, vagyis gyakori pszichológiai reakció a tehetetlenség-élmény.

Irritáció jellegűek, azaz zavarásélménnyel, kellemetlenség- és frusztrációérzéssel jellemezhető.

Fenti jellemzők közül és azokkal összefüggésben kiemelkedően fontos a külső hatás és az alvás kapcsolatának vizsgálata és értékelése. Nem vitatható, hogy a megszakítatlan alvás az élettani és mentális működés, és így az egészséges életnek is elemi feltétele. Az alvászavarok egyik leggyakoribb forrása például a környezeti zaj. Az alvászavarokért (elalvási nehézség, felébredések, alvásmintázat- vagy alvásmélység-változás, az alvás szétterjedése) elsődlegesen a környezeti zajhatások a felelősek.

Téves az a köztudatban, napjainkban elterjedt vélekedés, miszerint az engedélyezési eljárások egyszerűsítése azt jelenti, hogy ezt követően nem kell teljesíteni az egyéb jogszabályokban pontosan meghatározott, a környezeti zavarásmentes működéshez, üzemeltetéshez szükséges feltételeket. Eppen ellenkezőleg, az üzemeltetőnek e tekintetben, a feladata és felelőssége jelentősen megnőtt. A környezeti zavarásmentes működés igazolásához feltétlenül szükségesek dokumentumok:

- a működéshez szükséges üzemelés-technológiai leírás;

A leírásnak különösen ki kell térnie az üzemeltetéshez közvetlenül kapcsolódó szabadtéri tevékenységekre és azok várható környezeti hatásaira. E tekintetben igen fontos a tevékenységhez, működéshez kapcsolódó vendégforgalom jellegének, módjának bemutatása. Nem vitatható, hogy a vendégforgalom esetleges zavaró hatása okozati összefüggésben van a működéssel, azzal együtt kezelendő.

A dokumentum jellege: szöveges leírás, készíti a felelős üzemeltető

- a tevékenység hatásterületének bemutatása, beleértve a közvetlen és közvetett hatásterület határát;

A hatásterület bemutatásánál célszerű a zajvédelmi szempontú vizsgálatok elvégzése. A hatásterület vizsgálatánál be kell mutatni az objektív vizsgálati módszerekkel meghatározható, reprodukálható, határértékekhez hasonlítható és az azonos körülmények között nem ismétlődő, határértékekhez nem minősíthető zavaró hatásokat is.

A dokumentum jellege:

abban az esetben, ha a hatásterület az üzemeltető ingatlanának telekhatárán belül marad, akkor felelős üzemeltetői nyilatkozat;

abban az esetben, ha a hatásterület a telekhatáron kívülre kerül és védendő övezetet érint, akkor környezetvédelmi szakértői vélemény, továbbá az arra illetékes környezetvédelmi hatóság által határozatban megállapított zajkibocsátási határérték.

- A tevékenységhez szükséges építési követelmények bemutatása és azok teljesítését igazoló engedélyek, szakértői vélemények.

Ezek közül két követelmény kiemelése indokolt:

Parkolás: a tevékenységhez szükséges és az építési szabályzatban előírt, telekhatáron belül kötelezően biztosítandó parkolóhely.

A követelmény alóli felmentés, vagy megváltási lehetőség az esetek döntő többségénél környezeti konfliktus forrása, ezért ennek lehetőségét általában ki kell zárni.

A dokumentum jellege: a követelmény alóli felmentés dokumentuma, illetőleg a közterületen esetlegesen kialakított parkoló engedélyezési dokumentációja

Hanggátlás: az épületen belül egymás mellett, felett elhelyezkedő – eltérő rendeltetésű – helyiségek léghang- és lépés-hangszigetelési követelményei.

Annak ellenére, hogy a konkrét követelmények szabványokban szerepelnek, mégis azok betartása kötelező, mivel az OTÉK ezt nevesíti.

A dokumentum jellege: szabványos helyszíni léghang-, és lépéshangszigetelési vizsgálati jegyzőkönyv és szakvélemény

- az egyes létesítmények biztonságos üzemeltetéséhez szükséges engedélyek, dokumentumok: Jelen ajánlás csupán a környezetvédelmi jellegű dokumentumokat érinti, egyebekre (például tűzvédelmi, közegészségügyi, stb.) nem vonatkozik.

A lakófunkciótól eltérő rendeltetésű helyiségek, létesítmények közül a mesterséges szellőzés, a légtechnikai rendszer (hűtés, fűtés, szellőzés) dokumentumai.

E dokumentumok megléte azért fontos, mivel a környezeti zavarás vizsgálata során általában szögesen ellentétes nyilatkozatok hangoznak el például a tekintetben, hogy a homlokzati nyílászárók (vendéglő bejárati ajtaja, stb.) üzemszerű körülmények között nyitott, vagy csukott állapotban van. Ez a körülmény pedig jelentősen befolyásolja a zavarás mértékét. A csukott nyílászárók melletti üzemeltetői nyilatkozat aggálymentesen csak akkor fogadható el, ha valamennyi időjárási helyzetben a helyiség, a létesítmény légkezelő rendszere lehetővé teszi azt.

A dokumentum jellege: arra jogosult felelős tervező által tett nyilatkozat, illetőleg a megfelelést igazoló szakértői vélemény.

A technológiához, létesítményhez tartozó légszennyező pontforrásokra vonatkozó dokumentumok. A létesítményhez, tevékenységhez tartozhatnak olyan légszennyező források, amelyek kibocsátási határértékekkel szabályozhatók, ebben az esetben:

A dokumentum jellege: arra jogosult, akkreditált vizsgáló szervezet által készített – a kibocsátási határértékek teljesülését igazoló – vizsgálati jegyzőkönyv.

A létesítményhez ugyanakkor tartozhatnak olyan légszennyezők is, amelyek bűzkeltő hatásúak, de kibocsátási határértékekkel nem szabályozhatók. Ebben az esetben az elérhető legjobb technika alkalmazására vonatkozó követelmények teljesülését kell igazolni (elérhető legjobb technika: a korszerű technikai színvonalnak, és a fenntartható fejlődésnek megfelelő módszer, üzemeltetési eljárás, berendezés, amelyet a kibocsátások, környezetterhelések megelőzése és - amennyiben az nem valósítható meg - csökkentése, valamint a környezet egészére gyakorolt hatás mérséklése érdekében alkalmaznak, és amely a kibocsátások határértékének, illetőleg mértékének megállapítása alapjául szolgál.)

A dokumentum jellege: az elérhető legjobb technika (BAT) alkalmazását igazoló szakértői, tervezői nyilatkozat.

(A szakmai ajánlás aktualizálásának időpontja: 2017.08.01.)